KNNV vereniging voor veldbiologie

ivn natuur educatie

Afdeling

Drechtsteden

Nieuwsbrief

De Spindotter

3e kwartaal 2020

Bestuur KNNV Drechtsteden KvK 24417034
Voorzitter : Frans Beuvens: 078 – 613 72 07
secretaris : Hein Ruiter: 078 – 614 38 60
penningmeester : Ruud Dorst : 078 – 618 37 23
ledenadministratie: Ruud Dorst : 078 – 618 37 23
algemeen lid : Gerard Verroen : 078 – 617 86 80
webmaster : Jan Zellmann: 06 – 48 76 13 09

Bestuur IVN Dordrecht
Voorzitter : Frans Beuvens: 078 – 613 72 07
Secretaris : Marjo Wiltenburg : 078 – 621 59 49
Penningmeester : Ad Wiltenburg: 078-621 59 49
Ledenadministratie : Ad Wiltenburg: 078-621 59 49
Lid: Willie Heldoorn: 078 – 616 15 54
Lid: John van Rijn : 078 – 843 17 46
PR :Nelleke Meeldijk

Adres Secretariaat KNNV Drechtsteden
Hein Ruiter, Merwekade 84, 3311 TH Dordrecht
E-mail: secretaris@drechtsteden.knnv.nl
Web pagina: http://www.knnv.nl/drechtsteden

Adres Secretariaat IVN Dordrecht
Marjo Wiltenburg, Elzenlaan 29, 3319 VC Dordrecht
E-mail: secretariaativndordrecht@gmail.com
Web pagina: https://www.ivn.nl/afdeling/dordrecht

Kopijdata : 1 maart, 1 juni, 1 september, 1 december

Inhoud:

Voorwoord van de voorzitter	1
Programma KNNV en IVN 3e kwartaal 2020	2 - 3
Afgelasting van alle activiteiten	3 - 4
Ledenavond lezing KNNV-IVN	3
Komende excursies KNNV	4
Werkgroepen: Natuurwerkgroep	4 - 5
Excursieverslagen	6 - 7
Column	7 - 8
Van het Bestuur	9 - 13
Waterkwaliteit	14 - 15
Vleermuisonderzoek	16 - 23
Baggeren en Waterkwaliteit	23 – 31
Natuur in de eigen tuin	32 - 34
Natuurbeschermers	34 - 36
Zomer en Natuur	36 – 37
Vakantie in eigen land	38 - 40
Waterkwaliteit	41 - 43
Stikstofbeleid	44
Kennisimpuls Waterkwaliteit	44 - 48

Voorwoord Zomer 2020

We kunnen als bestuur in deze moeilijke tijd weinig melden over de gezamenlijke activiteiten, zoals ledenavonden, kinderactiviteiten, slootjesdagen, excursies, inventarisaties, publiekswandelingen, hemelvaartkamp etc. Helaas, maar het is nu eenmaal niet anders. Gelukkig zijn de maatregelen sinds deze maand wat versoepeld, maar zoals wij weten maakt één zwaluw nog geen zomer, terwijl het wel zomer is. De mogelijkheid van nieuwe besmettingen is aanwezig en zolang er geen medicijn of vaccin is lopen met name de ouderen en kwetsbaren een groot risico. Ook in IVN en KNNV willen wij voorkomen dat er mensen ziek worden en we achteraf moeten zeggen: “Hadden we maar……” !

Bijenorchis op het Eiland van Dordrecht. Foto’s Willie Heldoorn

Tot september zijn er dus vanuit het bestuur geen activiteiten te verwachten. Ook daarna is het niet zeker wat er gedaan kan worden. Uiteraard is het jammer en missen velen van ons de wandelingen, gezellige contacten en boeiende lezingen. Ook merken wij dat er bij diverse leden wel degelijk angst is voor

het geniepige corona virus. Dus voorzichtigheid is en blijft geboden.
Ondanks alle beperkingen krijg is regelmatig berichten over mooie natuur- wandelingen die mensen maken hier op het Eiland van Dordrecht [zie foto's van Willie Heldoorn], in de Oosthaven, de Tongplaat, de Nieuwe Dordtse Biesbosch, de Hooge Nesse of de Merwelanden.
Ik hoop dat jullie allemaal blijven genieten van de natuur die een prachtige afleiding kan zijn in deze onzekere en sombere tijden.
Ikzelf hoop dat er snel door de wetenschappers veiligheid geboden kan worden zodat we weer samen activiteiten kunnen ondernemen. De afgelopen 3 maanden lukte het wel om binnen te blijven, met huisgenoten te wandelen en afstand te houden maar het vooruitzicht van nog 10 maanden doorgaan op deze manier is niet echt aanlokkelijk, maar **HOU NOG EVEN VOL!!!**

Met vriendelijke groet en sterkte,

Frans Beuvens

KNNV en IVN Excursie – en lezingen programma t/m september 2020

Op een later moment komende tijd, zal de mededeling gedaan worden vanuit het besturen IVN en van de KNNV Drechtsteden wanneer de excursies weer zullen gaan plaatsvinden. Hoewel de deskundigen van het RIVM al veel beperkingen hebben verruimd, wil het bestuur van de KNNV en IVN toch nog even in alle rust de situatie bekijken en aanzien, Het eerder besluit om pas per 1 september 2020 weer enige activiteiten te gaan organiseren, blijft van kracht.

Op dit moment van schrijven heeft het bestuur de reeds alle geplande natuurexcursies gestopt en de vele excursies nog niet vrijgegeven voor publicatie. Dit wordt gedaan om geen valse verwachtingen te scheppen.

Op dit ogenblik beraad het bestuur zich over de eventuele bezoek locaties, de bemensing van de dagprogramma's en wanneer deze natuurexcursies weer kunnen plaatsvinden, nadat onze deskundigen van RIVM en andere overheden dit weer hebben aangegeven.

We overleggen eveneens of deze excursies moeten plaatsvinden op zaterdagen en/of op werkdagen, al dan niet in afwisseling. Doordat steeds weer een beroep op dezelfde mensen gedaan moet worden, is het steeds lastiger om een dagprogramma samen te stellen.
Wel staat op het programma nog eens een bezoek te brengen naar:

Zeker nu worden de leden verzocht om aan te geven in welke natuurgebieden zij zijn geïnteresseerd en waar ze eventueel een bezoek aan zou willen brengen. Zeker nu er voldoende tijd is om uw wensen en natuurverlangens en -gedachten de vrije loop te laten gaan en ruimte te geven voor respons aan het bestuur.

Ledenavonden KNNV / IVN

Tot 1 september 2020 zijn er geen ledenavonden en ook de jaarlijkse, gezamenlijke afsluiting van het afgelopen seizoen zal geen doorgang vinden dit jaar.

Alle activiteiten van IVN Dordrecht en van de KNNV Drechtsteden zijn afgelast t/m 1 september 2020.

Beste leden en donateurs,

IVN Dordrecht en KNNV Drechtsteden willen op geen enkele wijze bijdragen aan de verspreiding van het Covid-19 (Corona) virus.
Daarom hebben wij tot deze drastische maatregel besloten. Daarbij ook rekening houdend met de adviezen van de regering en het RIVM.
Alle activiteiten in Dordrecht en Zwijndrecht zijn afgelast.

Voor de Algemene Leden Vergadering van beide verenigingen zal later een nieuwe datum bepaald worden.

Voor de cursussen die uitvallen, zal later een nieuw schema opgesteld worden.

Wij houden de situatie in de gaten en zullen jullie informeren zodra wij een besluit hebben genomen over het weer aanvangen van de activiteiten in Dordrecht en Zwijndrecht.

Het bestuur van IVN Dordrecht en KNNV Drechtsteden.

Komende excursies in het 3e kwartaal 2020

Voor data en locaties van komende excursies van de KNNV Drechtsteden zult u worden geïnformeerd via de website van de KNNV Drechtsteden en via mail berichten vanuit het bestuur.

Momenteel zullen tot zeker 1 september 2020 geen excursies meer gehouden worden in verband met de nog steeds voorzichtige waarschuwingen vanuit de Rijksoverheid en het RIVM, die ons zijn opgelegd.

Hou dus goed de website van de KNNV Drechtsteden in de gaten. Zodra er vermeldenswaardig nieuws is over activiteiten zal dat op de website te vinden zijn.

Werkgroep Natuur van de KNNV Drechtsteden.

Wandelen met de Natuurwerkgroep in 2020

Ook in 2020 gaat de **Natuurwerkgroep** van de KNNV-afdeling Drechtsteden de natuur op het Eiland van Dordrecht weer bekijken. Dat doen we eenmaal per maand in de periode maart – november en in slechts enkele geselecteerde gebieden, zodanig dat je daar maximaal één ochtend bezig bent. We bekijken niet alleen de planten, maar alles wat we tegenkomen op onze wandeling, dus ook vogels, vlinders, libellen, paddenstoelen etc. Iedereen is welkom bij deze wandelingen, je hoeft geen lid te

zijn van de werkgroep. Blijf niet thuis, loop eens een keer mee, het is leerzaam én ontspannend! Ik heb hiervan de coördinatie op mij genomen.
Dit jaar leggen we de nadruk op de nieuw aangelegde verbindingszone tussen de Sliedrechtse en de Dordtse Biesbosch, de Noorderdiepzone. Door dit langgerekte gebied meerdere keren te bezoeken zien we hoe de natuur hier zich de komende jaren gaat ontwikkelen. Let wel op de verschillende vertrekpunten van de wandelingen!
Alle wandelingen beginnen om 9.00 uur en duren tot circa 12.00 uur.

Maar let op! Als het 's morgens om half negen regent of buiig is en verwacht wordt dat het niet spoedig droog wordt, gaat de wandeling **niet** door en proberen we het op de **tweede maandag** van de maand opnieuw.

De planning voor 2020 is als volgt:

6 Juli	Tongplaat en Zuidplaatje, verzamelen parkeerterrein Zuidhaven.
3 Augustus	Noorderdiepzone, verzamelen op het parkeerterrein bij de nieuwe plas tegenover de Oosthaven.
7 September	Noorderdiepzone, verzamelen op parkeerterrein 100 meter na kruising Zeedijk en Schenkeldijk.
5 Oktober	Noorderdiepzone, verzamelen op het parkeerterrein bij de nieuwe plas tegenover de Oosthaven.
2 November	De Elzen, verzamelen bij restaurant De Viersprong.
December	Geen wandeling.

Iedereen is van harte welkom op deze wandelingen, hoe meer kennis des te beter de inventarisatie.

Gerard Verroen.

Excursieverslagen

Rondje Merwelanden,

Op tweede Pinksterdag was het voortreffelijk weer. Een heerlijke wandeling gemaakt in de Merwelanden. Omdat wij voor een wandeling en natuurbeleving waren gekomen zijn we de kant opgelopen waar alleen enkele wandelaars genoten van het zonnetje en de vele bloemen en insecten. Wat wel jammer is dat er een kudde schapen loopt te grazen in het gebied dus wanneer je na de kudde komt zijn alle leuke planten verdwenen en uiteraard ook de bijbehorende insecten. Gelukkig waren en

enkele bermen en weiden nog niet kaalgevreten en daar groeide nog het een en ander en vlogen ook heel veel verschillende insecten. De honingbij was goed vertegenwoordigd maar dat is niet verbazend met 14 bijenkasten bij de oude vervallen schaapskooi.
Wij hebben in ieder geval genoten van het knoopkruid, moerasvergeet-me-nietje, parende azuurjuffers en de eerste bloeiende speerdistel.

Frans Beuvens

Column

Privé gids

Wanneer ik met wat in mijn handen kom aanlopen, deinzen mijn nieuwe collega's al achteruit. "Wouter, donder op hoor met je rare beesten!", krijg ik steevast te horen van de stoere grondwerkers.

Sinds een jaar ben ik van werkgever en werkzaamheden veranderd. Het heilige vuur was eruit in mijn vorige werk en van mijn neef kreeg ik een mooie uitdaging in zijn bedrijf aangeboden. Uiteraard heb ik hier nog wel even over na moeten denken! Niets menselijks is mij vreemd en het loslaten van collega's en zekerheden gaat niet vanzelf. Toch ben ik nu blij met mijn nieuwe baan bij het bodemsaneringsbedrijf. Het heeft me inmiddels op diverse plekken in ons mooie land gebracht. Van het uiterste oosten van Noord-Brabant tot en met de Zuid-Hollandse eilanden en Utrecht. Het leuke van dit werk is dat het zich hoofdzakelijk buiten afspeelt, tenminste voor mijn collega's die het grondwerk en de saneringen uitvoeren. Ik dien ervoor te zorgen dat alles volgens de juiste richtlijnen en afspraken gebeurt en dat we de juiste middelen hebben. Wel even wennen aan enorme graafmachines, shovels en rupsdumpers. Eerlijk gezegd had ik van sommige machines nog nooit gehoord en diende ik me, met advies van de nieuwe collega's, wel eens door de vragen van opdrachtgevers heen te bluffen. Met een stalen gezicht gewoon aangeven, dat het wel

goed komt met de sanering, wanneer we maar een 15 Tons rupskraan met 4,5 Tons trilplaat en wackerstamper gebruiken en de Deco-unit niet te vergeten uiteraard.
Ik werk met stevige grote vierkante mannen, type ruwe bolster blanke pit. Mannen met het hart op de tong en het liefst de mouwen opgestroopt. Zelf ga ik regelmatig naar buiten onder het mom van werkplekinspectie en afstemming, maar uiteraard kan ik inmiddels een beetje met de shovel overweg en heb ik, onder streng toezicht van onze stratenmaker, een klein stukje straat mogen leggen in het centrum van Utrecht. Lekker hoor.
Mijn grootste kracht ligt buiten echter in mijn kennis van de natuur. Overal en altijd zie of hoor ik iets dat mijn aandacht trekt. Zodra wij een werkplek gaan inventariseren, kijk ik niet alleen naar het werk dat uitgevoerd dient te worden, maar ook wat voor natuur er in de omgeving is en wat ik daarmee kan. Ongevraagd krijgen de opdrachtgever en mijn collega's even mee wat voor planten en dieren er zich hier bevinden. Mijn neef staat af en toe met een zweetdruppel op zijn voorhoofd als ik mogelijk beschermde planten en dieren in de omgeving benoem. Ik heb voor hem nog geen werk stil hoeven leggen, gelukkig!
Men is er inmiddels wel een beetje aan gewend en ik krijg nu zelfs af en toe een natuurvraag. Dit is uiteraard de ultieme bevrediging voor de privé gids. Ook laat ik eenieder kennis maken met hazel- en walnoten en verschillende bessen. Dit pruimen de mannen nog wel, maar laatst hadden we een grote klus met graafmachines waarbij een jong konijn klemgereden was. Stuiptrekkend lag het arme beestje op de genadeklap te wachten. Vier vierkante mannen van twee bij twee meter stonden erbij en keken ernaar. Toen ik uiteindelijk het mormeltje uit zijn lijden diende te verlossen, hadden ze natte ogen en een beteuterde blik. Ik werd terstond gepromoveerd tot dierenbeul. Sindsdien plaag ik de mannen regelmatig met wat klein grut dat ik hier en daar tegenkom. Niets moeten ze hebben van alles wat kruipt, vliegt of springt. Hilariteit alom, wanneer een grote vent de benen neemt voor een krekeltje!

Wouter Kramer

Van het Bestuur KNNV en IVN.

Natuurorganisaties moeten tanden laten zien

De bever is terug, de zeearend laat zich geregeld zien en ook de Europese bizon, de wisent, stapt weer door het land. Of kijk naar die enorme vogelkolonie die de Marker Wadden huisvesten, de eilandengroep die Natuurmonumenten ontwikkelde in het IJsselmeer. Voor wie wil, is er genoeg reden om te geloven dat het wel losloopt met de achteruitgang van de natuur.
In werkelijkheid is de échte natuur veel minder spannend of spectaculair. Dan gaat het om weidevogels, insecten, vlinders, amfibieën, bloemen, planten en niet te vergeten in eeuwen gevormde landschappen. Daarmee gaat het vooral steeds slechter, dertig jaar natuurbeleid (kosten: ruim 11 miljard euro) ten spijt. De biodiversiteit is vijftien procent van wat die ooit was en wie zich afvraagt of het nóg erger kan: ja, het land kan nog leger, schraler en armoediger. Zo'n 90 procent van de leefgebieden voor soorten staat op het spel, 70 procent van de planten en dieren en tot 40 procent van de vogels kan niet behouden blijven, waarschuwen de onderzoekers van Wageningen University & Research in een recent rapport aan de Tweede Kamer.

Geen gebrek aan ideeën, wel aan politieke volharding en geld.

Wie deze catastrofe wil voorkomen, moet onder ogen durven zien waarom dertig jaar natuurbeleid faalde. Aan ideeën was er geen gebrek, wel aan politieke volharding en geld. Bezuinigingen doorkruisten de plannen om robuuste, aaneengesloten natuurgebieden te ontwikkelen en subsidieregelingen waren weinig doordacht of pakten verkeerd uit. Zoals die voor het agrarisch natuurbeheer.
Boeren kregen hiervoor tussen 2000 en 2019 liefst 1,5 miljard euro, maar weinigen stroopten vervolgens de mouwen écht op. Het gros van de agrariërs kon als 'vergroeningsmaatregel' zelfs

met subsidie raaigras inzaaien, hoewel al heel lang bekend is dat dit betongras niets toevoegt aan de natuur.
Het falend natuurbeleid zegt ook veel over landschaps- en natuurorganisaties, waarvan de vier grootste samen liefst 1,8 miljoen leden telden (2017). Lokaal, regionaal maar ook landelijk vormden ze onvoldoende tegenmacht in de strijd om het buitengebied.
Veelzeggend is hoe MOB, de eenmansactiegroep van Johan Vollenbroek, afgelopen jaar meer voor de natuur voor elkaar kreeg dan alle natuurorganisaties bij elkaar. Hij kegelde immers het stikstofbeleid omver – beleid waarmee de grote natuurorganisaties zich al lang hadden verzoend. Of zie hoe lokale actiegroepen het gebruik van landbouwgif aankaarten.
Een vogeleiland of een wisent erbij is natuurlijk leuk, voor het grote publiek. Maar met écht natuurbeleid heeft dat niet zoveel van doen. Dat is veel ingewikkelder en helaas veel minder spectaculair. Maar wel absoluut noodzakelijk.

UITGAANDE BRIEF AAN BESTUURDERS.

Zoals wij reeds eerder hebben aangegeven, zijn de natuurwaarden en de waterveiligheid volgens de richtlijnen van het hoofd- en regionaalbestuur van de KNNV het best gewaarborgd door de opstelling en het optreden van de waterschapspartij “Water Natuurlijk”.
Deze waterschapspartij heeft diverse burgermeesters, wethouders en raadsleden van de gemeenten, liggend in het beheersgebied van het Waterschap Hollandse Delta, aangeschreven over hun omgang met bomen en boomstructuren. Hieronder staat afgedrukt de brief die de voorzitter heeft verzonden.

Water Natuurlijk
De groene waterschapspartij met voor blauw

Aan: het College van Burgemeester en Wethouders en de Raad van de gemeente ……..

Betreft: bomenbestand
18 mei 2020.

Geacht College, Geachte leden van de Raad,

Water Natuurlijk Hollandse Delta vraagt Uw aandacht voor het volgende:

Water Natuurlijk is een landelijke waterschapspartij die natuur, landschap en recreatie hoog in het vaandel heeft. Ook binnen het waterschap Hollandse Delta is Water Natuurlijk actief. Het afgelopen jaar heeft het beheer van het bomenbestand van het waterschap veel aandacht gevraagd van het bestuur en de fractie van **Water Natuurlijk Hollandse Delta**. Hierbij ging het zowel om acties binnen het waterschapsbestuur als daarbuiten. Uit een petitie bleek een zeer grote betrokkenheid van het publiek bij bomen in zijn algemeenheid en bij boomstructuren in het bijzonder.
Een enquête bracht de door betrokkenen belangrijk geachte aspecten naar voren. Dit gecombineerd met de deskundigheid uit onze achterban heeft geleid tot een advies van **Water Natuurlijk Hollandse Delta** aan het College van Dijkgraaf en Heemraden van ons waterschap voor een beter beheer van het bomenbestand.
In onze opvatting zijn er mogelijke raakvlakken met de taken en verantwoordelijkheden van een gemeente en die willen we langs deze weg met U delen. Het gaat dan om:
De bescherming van boomstructuren.
Extra aanplant als klimaat maatregel.

<u>Boomstructuren</u>
Meerdere bomen die samen, als lijn of vlak, een bijzondere bijdrage leveren aan de omgeving, worden gezien als boomstructuur. Ze staan als rij langs een weg, een dijk of een watergang. Ze zijn van groot belang voor het landschapsbeeld

en ze vormen natuurlijke verbindingen zoals vliegroutes voor vleermuizen, vogels en insecten.
Soms zijn ze ook van cultuurhistorische waarde zoals een rij knotwilgen, leilinden of fruitbomen en monumentale dijkbeplantingen.
Onze ervaring is dat het belang van boomstructuren als ecologische verbinding wordt onderschat. De wettelijke bescherming van rijen bomen is naar onze mening onvoldoende. Vaak kunnen rijen populieren en wilgen zonder vergunning worden gekapt, omdat ze in de wet en in verordeningen van vergunning of meldplicht zijn uitgezonderd.
Bij een boomstructuur geldt dat de structuur als geheel belangrijker is dan het behoud van de afzonderlijke bomen die er deel van uitmaken. Boomstructuren dienen duurzaam in stand te worden gehouden. Dit vereist per boomstructuur een plan voor verjonging over meerdere decennia. Kap van een rij bomen betekent het einde van de ecologische functie en kan rekenen op publieke verontwaardiging.
Water Natuurlijk Hollandse Delta verzoekt U te bezien of wettelijke dan wel beleidsmatige bescherming van boomstructuren binnen Uw gemeente mogelijk is.

Extra aanplant als klimaat maatregel
Bomen nemen net als andere groene planten via hun blad koolstof op uit de lucht in de vorm van CO_2. Deze koolstof wordt gebruikt voor de opbouw van wortels, stam, takken, blad etc. Een jonge boom neemt veel minder koolstof op dan een volwassen boom met heel veel bladoppervlak.
De boom slaat de opgenomen koolstof voor een deel op. In de wortels, stam en takken gedurende een lange tijd en in het blad en bloemen voor een korte tijd. Er is dus sprake van een koolstofcyclus met een korte en een lange doorlooptijd. Het blad is soms na een jaar alweer afgebroken waarbij de vastgelegde koolstof weer vrijkomt in de vorm van CO_2. De opslag in de harde delen van de boom kan afhankelijk van de leeftijd wel 100 jaar duren.
Bij de kap van een oude boom en de vervanging door een jonge boom is er dus sprake van een vermindering van de opname van CO_2 door een kleiner bladoppervlak. De in de oude boom

gedurende zijn leven opgeslagen koolstof komt vrij. De snelheid waarmee dit gebeurt is afhankelijk van het gebruik van het hout. Beide aspecten zijn gelet op het klimaatprobleem negatief. Oude bomen dienen dan ook zoveel als mogelijk gehandhaafd te worden.
Uiteraard is aan kap en vervanging niet altijd te ontkomen. Hierbij dient compensatie van de verloren gegane opslag van koolstof en opname capaciteit van CO2 te worden gerealiseerd. Hier komt bij dat er zowel nationaal als op Europees niveau steeds meer wordt gepleit voor een uitbreiding van het bomenbestand als maatregel om de klimaatdoelen te halen. Dit heeft inmiddels zijn beslag gekregen in een aanzet tot een Bossenstrategie van het ministerie van LNV en de gezamenlijke provincies.
Water Natuurlijk adviseert het **waterschap Hollandse Delta** om bij noodzakelijke kap een vervangende boom ter plekke te planten van een zo fors mogelijk formaat. Daarnaast voor elke gekapte boom twee knotbomen te planten op een andere locatie. Tal van boomsoorten kunnen ook als knotboom worden onderhouden. De meest bekende zijn wilg, populier, els en es. Hiermee is uiteraard niet de met de kap verloren gegane CO2 opslag en opnamecapaciteit gecompenseerd. Er wordt wel een basis gelegd voor een duurzame biomassa productie voor de toekomst.
Hiermee wordt ook aangesloten bij de handreiking van Urgenda voor de reductie van de uitstoot van CO2. (Maatregel 35)
Knotbomen leveren een constante aanvoer van biomassa met een zeer korte CO2 kringloop. Iedere drie of vier jaar kan er worden geknot. Bij aanplant langs wegen is deze biomassa ook efficiënt te oogsten. Ook voor biodiversiteit zijn de knotbomen gunstig.

Water Natuurlijk Hollandse Delta verzoekt U om te bezien of in samenwerking met het waterschap en de natuur en landschap organisatie(s) in Uw gemeente een dergelijke uitbreiding van het bomenbestand mogelijk is. Mogelijk kan dit zijn beslag krijgen binnen de regionale energiestrategie.

Met vriendelijke groet,

Joost Kievit
Voorzitter Water Natuurlijk Hollandse Delta.

Waterkwaliteit is toegenomen dankzij KRW.

De Kaderrichtlijn Water (KRW) is een Europese wetgeving die stelt dat uiterlijk in 2027 de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater, zowel chemisch als ecologisch, op orde moet zijn. Het realiseren van deze doelstelling is voor veel Europese lidstaten, waaronder Nederland, een behoorlijke uitdaging. Veel van onze wateren voldoen nog niet aan de gestelde eisen.
Maar toch zien we, juist dankzij de verplichtingen die de KRW met zich meebrengt, dat onze waterkwaliteit toeneemt. We zien een verbetering van leefgebied van allerlei kwetsbare soorten. Dankzij het schonere rivierwater kunnen we massaal eendagsvliegen zien langs de grote rivieren, zo massaal dat het soms lijkt of het sneeuwt, vandaar de bijnaam zomersneeuw. En zijn we bijvoorbeeld getuige van de terugkeer van de zalm in de Rijn. Algemene soorten uit vervuild water nemen af en soorten die gebonden zijn aan schoon water nemen toe. Dit onderstreept het belang van dergelijke wetgeving.
In 2017 is de Europese Commissie gestart met het evalueren van de KRW om te bepalen of de wet geschikt is voor het verbeteren van de Europese waterkwaliteit. Als onderdeel van deze evaluatie organiseerde de Europese Commissie een zogenaamde publieksraadpleging, zodat inwoners van de EU mede konden bepalen of de huidige wetgeving geschikt was.
Meer dan 375.000 mensen hebben de Europese Commissie opgeroepen om Europa’s waterwet te behouden via de petitie #ProtectWater. Het laat zien hoe belangrijk we het beschermen en herstellen van rivieren, meren en moerassen in Europa vinden. Ruim 5.500 wetenschappers steunen de natuurorganisaties en pleiten voor het behoud van de huidige KRW.
Eind 2019 presenteerde de Europese Commissie haar resultaten omtrent de evaluatie van de wet. Deze resultaten lieten zien dat de wetgeving grotendeels voldoet aan de verwachtingen, maar dat er wellicht stappen gezet moeten worden om de wet

te ‘moderniseren’. Dit kan betekenen dat de wet alsnog afgezwakt gaat worden, ondanks alle inspanningen die er gedaan zijn om deze juist te behouden.
Oproep aan minister Van Nieuwenhuizen
Donderdag 5 maart 2020 is er in Brussel gedebatteerd over de toekomst van de KRW. Ook Nederland is hierbij vertegenwoordigd. Om de huidige wetgeving intact te houden en dus het herstel van ons oppervlakte- en grondwater verder te kunnen realiseren en het verlies van biodiversiteit tegen te blijven gaan, blijven wij minister Cora van Nieuwenhuizen van Infrastructuur en Waterstaat oproepen om zich in te zetten voor het ongewijzigd behouden van de huidige Kaderrichtlijn Water. Schoon water is in een dichtbevolkte delta als Nederland van groot belang, niet alleen voor natuur en landschap, maar ook voor ons drinkwater en onze voedselproductie.

Oproep aan minister: zwak Kaderrichtlijn Water niet af

De Kaderrichtlijn Water staat onder druk. Ondanks hoopgevende resultaten staat de wet opnieuw ter discussie en zijn er geruchten dat Nederland het pleidooi om de KRW-wetgeving af te zwakken wil steunen. Op 5 maart 2020 is er in Brussel gedebatteerd worden over de KRW. Daarom de blijvende oproep aan minister Van Nieuwenhuizen: ga niet voor aanpassing, maar voor een betere uitvoering van de KRW.

Vleermuisonderzoek in de praktijk.

Ruud Dorst

Sinds half mei heb ik een flex baantje bij een ecologisch adviesbureau, als… Vleermuisonderzoeker!

Hoe werkt dat dan, en waarom is dat nodig?

Eerst even wat theorie.
Vleermuisonderzoek is noodzakelijk wanneer uit een ecologische scan blijkt dat er mogelijk vleermuizen in een gebouwcomplex verblijven. Vleermuizen kunnen bijvoorbeeld onder dakpannen, of in spouwmuren aanwezig zijn.
Alle verblijfplaatsen [zoals de ijskelder en de gebouwen] zijn het jaarrond beschermd, ook als de vleermuizen er op dat moment niet wonen.
Dus voordat een gebouw gesloopt of gerenoveerd (b.v. spouwmuurisolatie!) mag worden moet dit onderzoek uitgevoerd worden om te voorkomen dat de Wet natuurbescherming vertreden wordt.

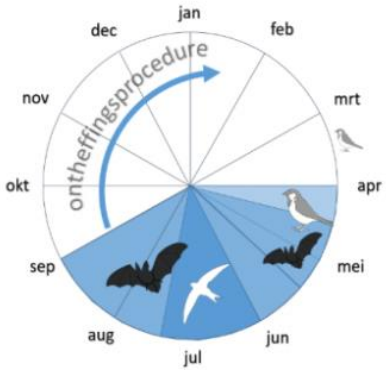

Hoe wordt dat vleermuizenonderzoek uitgevoerd?

In de periode vanaf half mei t/m september wordt vleermuisonderzoek door middel van een batdetector uitgevoerd. Deze batdetector maakt de ultrasone echolocatie

geluiden van vleermuizen voor ons hoorbaar. De inventarisaties zijn of ’s avonds ten tijde van het uitvliegen of ’s ochtends ten tijde van het invliegen van de verblijfplaatsen.
Vleermuizen leven in een netwerk van verschillende gebieden waarbij zij op verschillende momenten van het jaar op verschillende locaties verblijven. Zo verblijven zij bijvoorbeeld in de winter in een ijskelder en in de zomer in bepaalde gebouwen.
Voor vleermuizen is een van de belangrijkste periodes in het jaar de periode tussen half mei en half juli. Dan krijgen de vrouwtjes jongen en zitten zij in grote groepen (tot wel 200 individuen) bij elkaar op een locatie.

Om welke soorten vleermuizen gaat het onderzoek?

Omdat wij onderzoek doen in opdracht van woningbouwverenigingen, projectontwikkelaars e.d. gaat het meestal om soorten die hun verblijfplaats in gebouwen hebben

Dat beperkt het aantal soorten aanmerkelijk, van de ongeveer 20 soorten die in Nederland voorkomen komen wij vooral de volgende 3 tegen: de Gewone dwergvleermuis, de Ruige dwergvleermuis en de Laatvlieger.
Maar soms ook andere soorten, zoals de Rosse vleermuis, Meervleermuis, Watervleermuis en Gewone grootoorvleermuis.

Gewone dwergvleermuis [Pipistrellus pipistrellus]

Ruige Dwergvleermuis [Pipistrellus Nathusii]

Laatvlieger [Eptesicus Serotinus]

Dan nu de praktijk.
De projectleider Ecologie stuurt de flex werkers een uitnodiging voor een avond- of ochtendronde.
Dit voorbeeld gaat over een ochtendronde bij een complex in Almere.

Een rondes duurt 2-3 uur, afhankelijk van het aantal te verwachten soorten vleermuizen.
De avondrondes beginnen bij zonsondergang [dat was op 9 juni 21u58 dus tot 23u58], de ochtendrondes eindigen bij zonsopkomst [10 juni: 3u17 tot 5u17].

Ook krijg ik de tracks [de precieze locatie, blauwe lijn] van het te onderzoeken complex als .gpx bestand, die ik vervolgens importeer in de app Locus Map Pro.
Zie de afbeelding hiernaast voor het te onderzoeken complex in Almere.
De waarnemingen die we doen markeren we in de Locus app op de kaart als rode punten waar we vervolgens een omschrijving en eventueel een foto aan toevoegen. Deze punten exporteren we na afloop en zo rapporteren we aan de projectleider.

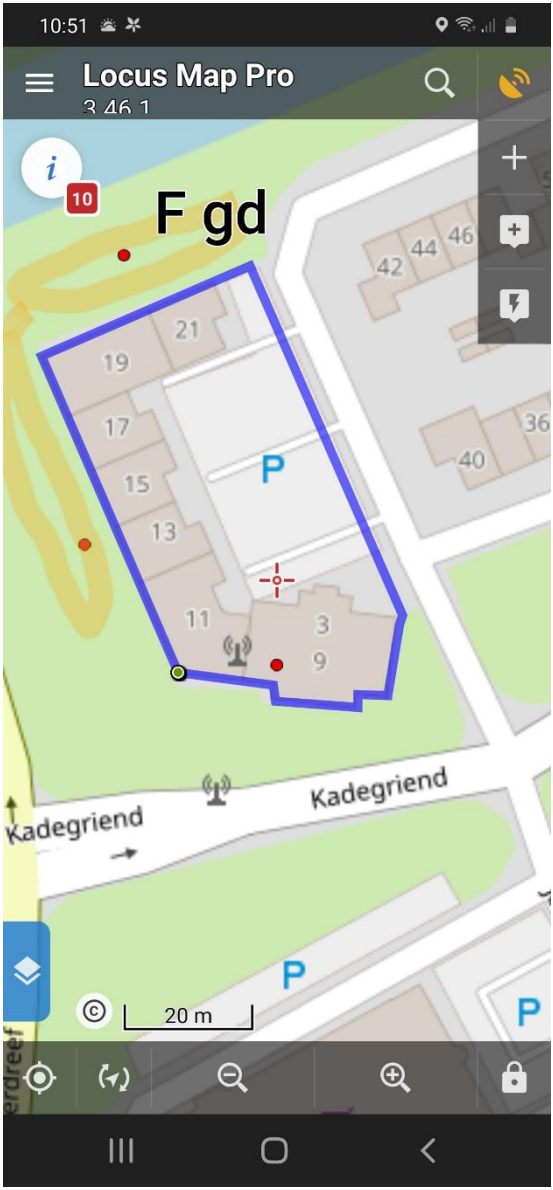

Ook kunnen we er een schermprint van maken en aangeven waar we bijvoorbeeld de Gewone dwergvleermuis [GD] hebben zien foerageren [gele lijnen, letter F].

Leuk detail, bij het onderste rode punt op deze locatie is een kraamverblijfplaats gevonden in een open voeg onder een raamdorpel.
Hier hebben we tijdens deze ochtendronde maar liefst **58 vleermuizen** naar binnen zien gaan!
Daar zijn ze wel ruim een uur mee bezig geweest, dus het is dan een wervelwind van vleermuizen rond dit raam, indrukwekkend.
Interessant om te zien is ook hoe ze voor het invliegen een aantal maal aantikken om het juiste invliegpunt te bepalen, soms lijken ze niet zo handig wat dat betreft.

Nog een leuke bijkomstigheid van dit werk is de interactie met de bewoners, vooral tijdens avond rondes. Dat die vaak verbaasd en nieuwsgierig zijn valt te begrijpen, hoewel ze meestal vooraf ingelicht zijn. Een gesprekje met een bewoner kan nuttige informatie opleveren.
Alleen die slapende zwerver en lachgas snuivende jongeren in Rotterdam hadden niet veel te melden.

Dan nog even over de techniek.

Naast deze Locus app voor de exacte plaatsbepaling gebruiken we ook de app batrecorder in combinatie met de Petterson D500 ultrasound microfoon om de vleermuisgeluiden hoorbaar te maken.

Het spectrogram van een waarneming van de gewone dwergvleermuis [GD]:

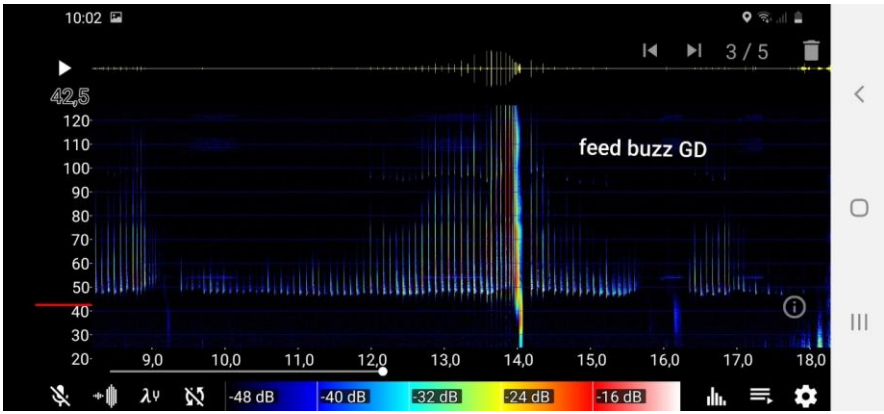

Tijdens het vliegen roepen vleermuizen op geregelde tijdstippen [zoekfase].
Op het moment dat een vleermuis een prooi waarneemt, neemt de lengte van de puls af maar volgen de pulsen elkaar sneller op. Dit noemt men de verkenningsfase.
Op het ogenblik dat de vleermuis vlakbij de prooi is volgen de pulsen elkaar zeer snel op en spreekt men van een vangmoment [feeding-buzz].

Maar hoe hou je die soorten nu uit elkaar?

De Laatvlieger is met een spanwijdte tot 39 cm ongeveer van het formaat Spreeuw. Dus duidelijk groter dan de 2 Dwergvleermuizen [spanwijdte 20-25 cm].

Vaak echter is het te donker om ze te zien, maar dan zijn ze voor ons toch herkenbaar aan de frequentie die ze gebruiken voor hun sonar. Deze frequentie wordt bepaald door de **onderzijde** van de verticale streepjes op het spectrogram. Daarvoor gebruiken we het volgende spiekbriefje:

<u>Foerageren</u>:
Gewone dwergvleermuis [GD] 41-50 kHz [45 piek]
klinkt nat, als frituurvet pip pop pip pop
Ruige dwergvleermuis [RD] 30-41 kHz [38 piek]
klinkt nat, als pingpongbal pip-pop pip-pop
Laatvlieger [L] 20-35 kHz [28 piek]
klinkt nat, als tapdanser tap-tap
Rosse vleermuis[(RV] 5-40 kHz (20 piek]
klinkt nat, als disco twiet-tjok tweet-tjok
Meervleermuis [M] 25-60 kHz [35 piek)]
klinkt nat of droog
Watervleermuis [W] 20-60 kHz [45 piek]
klinkt droog, als snel potlood op tafel tikken
Gewone grootoorvleermuis [GG] 15-50 kHz [45piek]
klinkt droog, heel zacht

Hieronder een Laatvlieger [LV], die laat een duidelijk ander patroon zien in het spectrogram dan de Gewone dwergvleermuis [GD] op de vorige pagina:

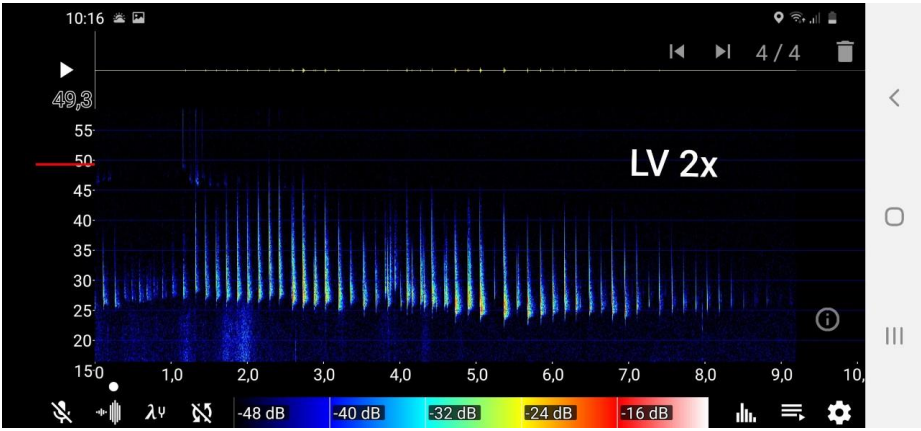

Ruud Dorst

Baggeren en waterkwaliteit

Verslag veldwerkplaats Laagveen en zeeklei Molenpolder.
Inleiders: onderzoeker Wilco Verberk (Stichting Bargerveen), Winnie Rip (Waternet)en (voormalig) beheerder Jan Manten (Staatsbosbeheer)

In de Molenpolder bij Tienhoven hebben sinds 1400 veenontginningen plaatsgevonden.
Onder het beheer van Staatsbosbeheer is de structuur van petgaten en legakkers tegenwoordig duidelijk zichtbaar. Intacte laagvenen vormen een heterogeen systeem met veel gradiënten en veel afwisseling. Het systeem is van nature soortenrijk. Een goede waterkwaliteit is van groot belang voor een hoge biodiversiteit in laagveenwateren. Een van de maatregelen die genomen kunnen worden om de waterkwaliteit te verbeteren, is baggeren.

Bagger

Alle beheerders met tertiaire watergangen moeten baggeren. Dat schrijft de Keur van het waterschap voor, om de doorstroming te waarborgen. Maar bagger heeft ook grote invloed op de waterkwaliteit en daarmee op de natuurwaarde. In deze veldwerkplaats gaf Wilco Verberk van Stichting Bargerveen uitleg over de factoren die invloed hebben op waterkwaliteit, de relatie tussen waterkwaliteit en natuurwaarden en de effecten van baggeren op waterkwaliteit. Oud-beheerder Jan Manten liet zien hoe hij in het gebied de baggerwerkzaamheden heeft aangepakt en Winnie Rip van Waternet schetste hoe in het gebied de juiste randvoorwaarden zijn gecreëerd om het baggeren succesvol te maken.
Bij de start van de veldwerkplaats blijken de aanwezige beheerders zeer uiteenlopende vragen te hebben over baggeren. Er is behoefte aan informatie over regelgeving, men wil weten wat de effecten van baggeren zijn, of het überhaupt zin heeft, of er alternatieve maatregelen zijn, wat de optimale baggerfrequentie is vanuit ecologisch oogpunt. Meerdere beheerders willen weten hoe het zit met veenrot en verval van oevers in relatie tot gebiedsvreemd water.

Waterkwaliteit

Die laatste vragen komen aan bod in het verhaal van Wilco Verberk. Hij deed enkele jaren geleden onderzoek naar de effecten van baggeren in de Molenpolder op de aanwezige watermacrofauna. De natuurkwaliteit in laagveenwateren hangt voor een groot deel af van de ontwikkeling van de vegetatie en de kwaliteit van het water. Die waterkwaliteit staat onder invloed van veel factoren en processen. Bagger of opgehoopt slib is een belangrijke factor in de waterkwaliteit. Afbraak van vegetatie leidt tot een ophoping van fijne plantenresten die bezinken en een baggerlaag vormen. Dit is een natuurlijk proces, maar de vorming van bagger is tegenwoordig sneller en het bagger is veel fijner, waardoor het makkelijker op wervelt en zo vertroebeling en anaerobe condities veroorzaakt.

Tegelijkertijd leidt dit in veel gevallen tot eutrofiering omdat voedingsstoffen makkelijker in oplossing gaan. Dit zorgt voor algengroei en versterkt daarmee de slibophoping en troebelheid van het water. De troebelheid en de zuurstofloze condities zorgen tezamen voor slechte groeicondities voor onderwaterplanten. Een van de invloeden op de waterkwaliteit is de inlaat van gebiedsvreemd water, wat voor de landbouw noodzakelijk is om met name 's zomers een hoog waterpeil te realiseren zodat percelen niet uitdrogen. Maar het ingelaten water heeft vaak een andere samenstelling. Het is harder, voedselrijker en bevat meer sulfaat.
Door verschillende bodemprocessen kan dit ingelaten gebiedsvreemd water in de bodem voedingsstoffen zoals fosfaat vrijmaken (interne eutrofiëring), de veenafbraak stimuleren en zo versneld nieuwe bagger vormen. Het vrijgekomen fosfaat kan leiden tot een sterke algenbloei en door 'flabvorming' (floating algae bed) de groei van vegetatie remmen. Ook de visstand kan een sterke invloed op de waterkwaliteit uitoefenen. Nederland is sterk 'verbrasemd', zoals Verberk het noemt. In veel wateren bestaat tachtig procent van de biomassa uit brasem. De volwassen brasem woelt door de bodem op zoek naar voedsel. Door het woelen en via de uitwerpselen van de brasem komt fosfaat vanuit de bodem in het water, wat zorgt voor

eutrofiëring. Door verschillende terugkoppelingen in het voedsel web kan ingrijpen in de visstand leiden tot een verbetering van de waterkwaliteit. Het afvissen leidt bijvoorbeeld tot meer watervlooien die de algen weggrazen zodat de helderheid van het water toeneemt. Dit geeft kansen voor de onderwaterplanten waar de snoek zich thuis voelt die weer op (jonge) brasems jaagt (zie figuur).
Tenslotte heeft veenafbraak een grote invloed op de waterkwaliteit. Naast de eerdergenoemde oorzaken van slibophoping, ontstaat bagger voor een deel door veenafbraak. Dit vindt plaats als het veen oxideert doordat het waterpeil zakt en het veen daardoor aan zuurstof wordt blootgesteld. Deze werking van zuurstof kan worden overgenomen door nitraat (een vorm van stikstof). Dit laatste proces lijkt met name plaats te vinden bij een sterke bemesting op aangrenzende weilanden.[zie figuur]

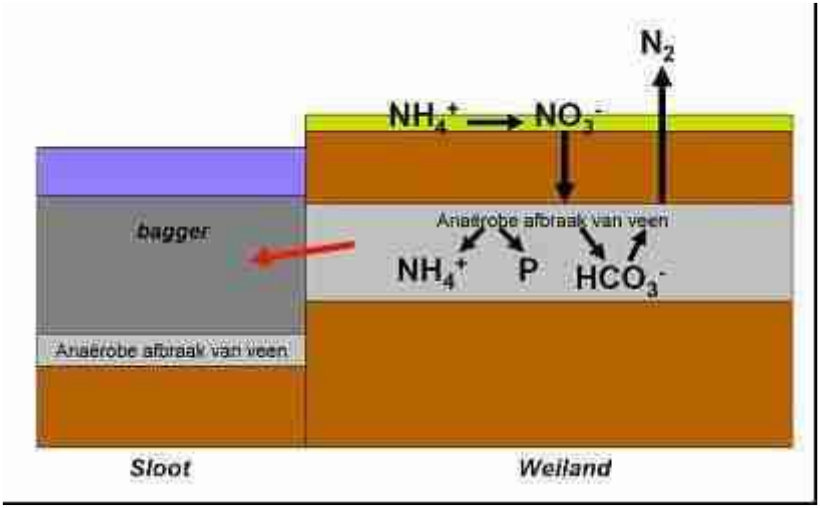

Baggeren

Een van de manieren om de waterkwaliteit te verbeteren is baggeren. Van baggeren was al bekend dat het positieve effecten heeft op doorzicht. Ook waren positieve effecten op de ontwikkeling van de vegetatie waargenomen. Effecten op de

fauna waren onbekend, maar uit onderzoek van Verberk blijkt dat het baggeren in twee onderzochte gebieden ook een positief effect heeft gehad op de watermacrofauna (ongewervelde dieren waaronder libellen, waterkevers, slakken en dansmuggen die in het water leven).
Verberk vergeleek de resultaten van de Molenpolder (gebaggerd in periode 1992- 1997) en Polder Sluipwijk (gebaggerd in 2004) met de gegevens van de Wieden, het minst aangetaste laagveengebied in Nederland, dat daarom als referentie kan worden gezien.
Gebaggerde wateren bleken een betere waterkwaliteit te hebben, een beter ontwikkelde vegetatie en bovendien kwam de soortensamenstelling van watermacrofauna meer overeen met die van het referentiegebied De Wieden. Baggeren had in beide gebieden een positief effect, maar er was een opmerkelijk verschil tussen Polder Sluipwijk en de Molenpolder. In de Molenpolder was het herstel veel sterker. Hier was een betere uitgangssituatie en een langere herstelperiode.
In vergelijking met polder Sluipwijk was er minder inlaat van gebiedsvreemd water en het ingelaten water had een betere kwaliteit. Bovendien waren de oevers voedselarmer en werden ze niet bemest. Tenslotte was de wijze waarop gebaggerd werd totaal anders. In Molenpolder werd de aannemer per uur betaald om alle bagger eruit te halen, terwijl in Sluipwijk per kuub betaald werd, waarbij vooraf een schatting was gemaakt. Dergelijke schattingen zijn echter niet betrouwbaar en hierdoor werd in Sluipwijk niet alle bagger verwijderd.

Randvoorwaarden

Verberk wijst op het belang van het combineren van baggeren met andere ingrepen.
Alleen baggeren kan tegenvallende resultaten hebben als de kwaliteit van het aangevoerde water niet op orde is, of als er nog steeds bemesting in het gebied plaatsvindt. Wel blijkt uit het onderzoek dat in ongebaggerde watergangen waarschijnlijk geen restpopulaties van zeldzame soorten aanwezig zijn waarmee je in de uitvoering rekening moet houden. Dit is uiteraard afhankelijk van de uitgangssituatie: in de Wieden kan

dit natuurlijk anders liggen. Wel blijkt dat na het baggeren een aantal soorten ontbreken (de meer algemene maar wel systeemkarakteristieke soorten). Het ontzien van kleine overhoekjes of uiteinden van petgaten en plukken vegetatie kan het herstel van deze soorten versnellen. In elk geval moet je zorgen voor de juiste randvoorwaarden. “Als de juiste randvoorwaarden er niet zijn, als er bijvoorbeeld andere factoren zijn die de waterkwaliteit bepalen en daarmee het effect van baggeren tenietdoen, is het vanuit de ecologie gezien zonde van het geld”, aldus Verberk.

Maatregelen

Dat er in de Molenpolder alles aan is gedaan om aan de randvoorwaarden te voldoen, blijkt uit het verhaal van Winnie Rip van Waternet. Zo is er veel gedaan om de kwaliteit van het water dat ingelaten wordt, te verbeteren. Voor 1999 kwam het water direct vanuit de Vecht. Dat betrof hard water. Na 1999 werd water vanuit het Amsterdam-Rijnkanaal, via de Maarseveensche plassen naar de Molenpolder geleid. Dit water heeft een veel lager fosfaatgehalte en ook een lager sulfaat- en chloridegehalte. Ook de instroom van voedingsstoffen vanuit de omringende landbouw is tegengegaan door het omleiden van het afstromende water uit de landbouwpercelen. De uitgangssituatie in de Molenpolder is daardoor sterk verbeterd.
Naast aanvoer van water is het waterpeil van invloed op de waterkwaliteit in het gebied. Het waterschap en andere partijen werken momenteel een aantal scenario’s uit in het kader van de Kader Richtlijn water (KRW) en Natura 2000. Gestreefd wordt naar een afname van wegzijging en vermindering van de aanvoer van water. Nu kent het gebied een vast zomer- en winterpeil. Men wil toe naar een situatie waarin deze peilen wel als grens worden aangehouden, maar waarbij het peil binnen deze grenzen kan fluctueren. Wanneer de grenzen ook nog verlegd worden, kan dat een vermindering van de inlaat van water met wel vijftig procent betekenen. Er is in dat geval juist een toename van kwel met een goede waterkwaliteit. Maar er zijn wel risico’s. Wordt het peil te hoog, dan is er wateroverlast.

Is het te laag, dan vindt er veenafbraak plaats. Het waterschap moet hierin nog de optimale situatie zien te vinden.

Praktijk

Als laatste spreker vertelt Jan Manten, tot voor kort opzichter bij Staatsbosbeheer, over de praktische aanpak van het baggeren in de Molenpolder. Staatsbosbeheer heeft gebruik gemaakt van een baggerschuit met een draaikop, die de wortels losmaakt en de bagger opzuigt. De inschatting van het type en de hoeveelheid bagger bleek daarbij lastig. “Soms zit er onder de wortelstokken nog vijftien centimeter bagger”, aldus Manten. Al die bagger moet ook ergens heen. Manten koos ervoor het tijdelijk in depot te zetten. “Maar het is lastig om een vergunning te krijgen”, waarschuwde hij. Een andere manier om met bagger om te gaan die ter sprake kwam, is het gebruik van ‘geotubes’. Het water zakt eruit door chemische stof die ervoor zorgt dat het bagger direct ontmengt. De bagger is vrijwel direct droog. De geotubes kunnen vervolgens beplant worden met riet en als oeververdediging dienen. Het is niet bekend welk effect de aanwezige stoffen op de waterkwaliteit hebben.

In het veld

Op de eerste locatie van het veldbezoek was te zien hoe Staatsbosbeheer een tijdelijk baggerdepot heeft aangelegd. Het depot bestaat uit drie delen, die in elkaar kunnen overlopen. Het laatste depot loopt over in een sloot waarin baggerresten kunnen bezinken. Pas daarna volgt afvloeiing van water naar het oppervlaktewater.
De waterkwaliteit wordt regelmatig gemonitord. In de opgedroogde bagger zijn al erg veel kiemplantjes te zien. “Schietwilgen”, verduidelijkt Manten. “We kunnen er ook nog voor kiezen om een moerasbos te laten ontwikkelen, dan kunnen we het laten liggen.”
De tweede plek is een stuk van de Molenpolder, dat in de jaren negentig is gebaggerd.

Hier laat Jan Manten zien hoe hij, tegen veel adviezen in, natuur en landbouw naast elkaar heeft laten bestaan. “Als de watersystemen maar gescheiden zijn”, is zijn devies. Hier is een aparte sloot gegraven, helemaal om het natuurgebied heen richting de Vecht. De beheers gronden zijn opgehoogd met specie uit de Molenpolder. Dit is een oplossing die niet overal toe te passen is.
Veen is doorgaans veel te zuur om op landbouwgrond gebruikt te worden, maar doordat in dit geval veel kwel aanwezig is, wordt dit in voldoende mate geneutraliseerd.
Met een subsidie in het kader van foerageergebieden voor de purperreiger zijn aan de randen kleine slootjes gegraven, met aan de zijkanten plateautjes en in het midden een diepere geul. Op deze plekken is krabbenscheer tevoorschijn gekomen.
Ook diverse insecten zijn teruggekeerd, waaronder de groene glazenmaker.
Onderzoeker Wilco Verberk heeft intussen wat watermonsters genomen en toont
de vangst aan de excursiedeelnemers. In de bak zitten onder andere de breedgerande waterroofkever, verschillende kokerjuffers, de grote spinnende watertor, een ei kapsel van dezelfde tor, schijfhoornslak en een larve van een waterjuffer. Veel van de aanwezige soorten hebben zich aangepast om in een hevige concurrentiestrijd te overleven. Dit komt omdat een intact laagveen nauwelijks abiotische beperkingen oplegt. Het grote aantal soorten dat we hier zo snel vinden, en de aanpassingen die deze soorten vertonen, laten wel zien dat er een grote biodiversiteit is. Zo worden eieren in de vegetatie afgezet, of er wordt met veel zorg een zijden cocon gemaakt om de grote eieren te beschermen, zoals in het geval
van de grote spinnende watertor. Verberk: “Op deze plek is ook aan de eerdergenoemde randvoorwaarden voldaan. Daardoor heef het baggeren hier zo’n positief effect gehad.”

Vragen

Bij terugkomst bleken nog veel praktische vragen te bestaan. Zo wilden beheerders weten hoe ze nu kunnen bepalen of het moment is gekomen dat er gebaggerd dient te worden. “Als de

diepte sterk verminderd is, het water troebel, weinig ondergedoken vegetatie en aanwezigheid van blauwalg, dan moet je aan baggeren denken. Maar je kunt ervan uitgaan dat het sowieso eens in de vijftig jaar wel moet gebeuren", aldus Verberk.
Verberk wijst erop dat wel tot op het zand gebaggerd dient te worden. "Je kunt beter één stuk goed baggeren en dat afschermen met een slikscherm, dan alles baggeren maar nog een laagje overhouden. Bij wind wordt dat opgewerveld en dat zorgt voor troebelheid."
Ook willen beheerders weten of het de kosten wel waard is. Manten relativeert die kosten "Het is geen dure beheersmaatregel, het hoeft maar eens in de tientallen jaren te gebeuren." Verberk: "En het is wel degelijk effectief als de randvoorwaarden goed zijn. Als de troebelheid steeds binnen korte tijd terugkeert, zijn blijkbaar de randvoorwaarden niet goed. Dan is baggeren geen duurzame maatregel."
Veel beheerders blijken in praktijk niet eens zo met de effectiviteit en het effect op soortenrijkdom bezig te zijn. Voor veel van hen is baggeren vooral een verplichting vanuit het waterschap, al is de algehele mening dat de verplichtingen zoals die in de Keur zijn vastgelegd weinig basis hebben en al helemaal niet op ecologische waarde gericht zijn. Maar die verplichtingen zijn er voorlopig nog, dus de beheerders willen vooral weten hoe het baggeren het beste kan gebeuren en waar de bagger heen kan. De baggerspuitpomp wordt genoemd als ideale manier om te baggeren. De bagger kan meteen over het land gespoten worden.
Aangezien hier weinig meeuwen of reigers op afkomen, worden nauwelijks vissen of andere dieren meegezogen. Enkele waterschappen blijken het spuiten van bagger niet toe te staan. Tot slot blijkt er ook behoefte te zijn aan duidelijkheid over beperkingen bij het baggeren vanuit de Flora- en Faunawet. Het Waterschap heeft hiertoe een gedragscode opgesteld, waardoor niet bij elke baggerwerkzaamheid een ontheffing aangevraagd hoeft te worden. Deze gedragscode kan ook door andere partijen gebruikt worden.

KNNV

De toekomst zal in verband met de beperkte bestuurlijke ondersteuning flexibeler worden ingevuld. Wel blijven de lopende onderzoekgroepen actief en zal gekeken worden naar een toegesneden excursie-programma afhankelijk van de jaargetijden. De hoogte van de contibutie zal voor 2021 zoals gebruikelijk worden geïndexeerd. De introductie van de nieuwe website zal veel extra tijd vragen. De KNNV-Drechtsteden blijft de Dordtse natuurontwikkelingen op de voet volgen. Dit betekent zelf onderzoek doen en waar nodig kritische kanttekeningen maken. Het bestuur hoopt dat de aanstelling van een stadsecoloog de gevoeligheid voor natuur in Dordrecht ten geode komt.

Gezocht: Bestuursleden!!!!

Voor IVN en KNNV

Natuur in de tuin

Het verplicht thuisblijven was in deze prachtige lente voor ons geen straf. Mijn vrouw en ik genieten enorm van de tuin en hebben geprobeerd om te inventariseren wat er allemaal te beleven is. Met mijn fototoestel in mijn hand en de site waarneming.nl op mijn computer is het een bijzonder leuke sport om te achterhalen wat er allemaal op 60 vierkante meter in een beetje rommelige tuin is waar te nemen. De tuinvogels zijn voor ons grotendeels bekend, hoewel er inmiddels twee nieuwkomers zijn waargenomen. Wel bekende vogels maar nog

niet eerder in onze tuin gezien nl. de halsbandparkiet en de kraai. Mooie vogels die in de tuin komen drinken bij de vijver. Vanwege het droge voorjaar komen er toch veel vogels even badderen of drinken. Zoals o.a. koolmezen, pimpelmezen, winterkoninkjes, groenlingen, Turkse tortels, tjiftjaffen en merels. Een beetje water in de tuin trekt toch veel vogels en insecten naar de tuin de diversiteit neemt ook toe door de verschillen die er in een tuin zijn. Water, zon, schaduw, hoog, laag, Inmiddels zijn de kikker- en paddenvisjes volwassen geworden.

Overblijvende ossentong

Gewone pendelvlieg

De planten die er staan, kennen we uit eerdere jaren maar het is altijd mooi om vingerhoedskruid, sleutelbloem, aronskelk, overblijvende ossentong en longkruid te zien bloeien.

Grote narcisvlieg

Vingerhoeds- kruid

Het aantal verschillende soorten insecten dat ik ben tegengekomen is enorm. Vlinders, bijen, hommels, libellen, juffers, mieren maar vooral de zweefvliegen trokken de aandacht. In het warme en zonnige weer heb ik diverse zweefvliegen leren kennen. We hebben ze allemaal wel eens stil in de lucht zien hangen. Dit is imponeergedrag van de mannetjes, die alle indringers in hun territorium trachten te verjagen en gelijk indruk willen maken op de vrouwtjes. De gewone wolzwever, de pendelvlieg, de brede bandzweefvlieg zijn veelvoorkomende tuinbezoekers.

Azuurjuffer (paringwiel)

Boomblauwtje

Hoe meer tijd wij samen doorbrengen in de tuin hoe meer verschillende soorten we tegenkomen. Een tijdrovende maar ongelofelijk leuke bezigheid. En een tuin met veel diversiteit geeft kansen aan veel planten en dieren om in de stadsnatuur een woonplek te vinden met voldoende beschutting, voedsel en mogelijkheden om zich voort te planten. Ongetwijfeld herkennen jullie het beeld dat ik beschrijf en een levende tuin of balkon maak jezelf.

Frans Beuvens

Natuurbeschermers en Grondleggers

Hein Willem Heinsius (1863-1939)
De Geïllustreerde Flora van Nederland

De meeste mensen kennen de naam van Heinsius uitsluitend, in combinatie met die van E. Heimans en Jac.P. Thijsse, als auteur

van de Geïllustreerde Flora van Nederland. Deze flora werd algemeen bekend als de ‘Heimans, Heinsius en Thijsse’, afgekort als HH&T. Maar wie was Heinsius eigenlijk?
Hein Willems Heinsius werd in 1863 geboren te Amsterdam. Na zijn opleiding aan de eerste hoofdstedelijke HBS, waar zijn liefde voor de biologie gewekt werd door dr. J.C. Costerus, ging hij plant- en dierkunde studeren aan de Universiteit van Amsterdam. Na enige jaren werd hij benoemd tot assistent bij de professor Hugo de Vries. In 1887 deed Heinsius mee aan een

Hein Willem Heinsius

door de Rijksuniversiteit Leiden uitgeschreven prijsvraag naar waarnemingen over het overbrengen van stuifmeel door insecten. Heinsius’ inzending onder het motto: ‘Wie onbekend blijft met hetgeen er in de natuur voorvalt, leeft slechts ten halve’, werd bekroond met een gouden medaille. Heinsius werkte zijn onderzoek uit tot een academisch proefschrift, waarop hij in 1890 in Amsterdam promoveerde.
Om in zijn levensonderhoud te kunnen voorzien werd Heinsius leraar, eerst elders in het land, later aan de vijfjarige HBS te Amsterdam, waar hij ruim dertig jaar lesgaf. Heinsius was een veelzijdig botanicus, met belangstelling voor floristiek en bloembiologie, fytopathologie en plantenfysiologie, afstammingsleer en genetica. Evenals zijn leermeesters Costerus en De Vries hechtte hij grote waarde aan de popularisatie van de biologie.

Oprichting van de Nederlandsche Natuurhistorische Vereeniging

Heinsius nam begin 1901, samen met zijn collega-leraar H. Heukels, het initiatief tot oprichting van de Natuurhistorische Vereeniging te Amsterdam en hielp mee aan de totstandkoming van de Nederlandsche Natuurhistorische Vereeniging (NNV) in datzelfde jaar. In deze landelijke vereniging vervulde hij aanvankelijk de rol van secretaris, van 1917 tot 1922 die van voorzitter.
Samen met de andere bestuursleden van de NNV gaf Heinsius in 1905 de aanzet tot oprichting van de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland en hij maakte deel uit van het eerste bestuur. Ondertussen besteedde Heinsius veel tijd en energie aan de bewerking van de oorspronkelijke Geïllustreerde Flora van Nederland van Heimans en Thijsse, uit 1900. Heinsius bracht deze originele, maar weinig wetenschappelijke flora op een hoger niveau, zonder dat het eenvoudige, populaire karakter ervan verloren ging.
De tweede druk van de Geïllustreerde Flora van Nederland verscheen in 1909. Heinsius werkte daarna aan alle volgende edities van de flora mee tot en met de elfde druk die kort na zijn dood verscheen. Jacob Heimans, die Heinsius goed had gekend, beschreef hem in een In memoriam als een kundig en nauwgezet, grondig, ordelijk, uiterlijk wat stroeve man. Heinsius woonde na zijn pensioen in Leersum. Hij overleed op 17 februari 1939.

ZOMER en NATUUR

Eikenprocessie-rupsen

De eikenprocessierups veroorzaakt veel overlast. De oorzaak is natuurlijk dat het ecosysteem uit balans is. De vijanden van de rups zijn niet in staat om te zorgen dat het aantal rupsen binnen de perken blijft. Er zijn gewoon te weinig vijanden, omdat de biodiversiteit onvoldoende is. De aantallen vijanden zoals vogels [mezen] insecten, zoals kevers en sluipwespen of aaltjes nemen

al jaren af. Daarnaast wordt er vaak één soort aangeplant, alleen eiken want dat levert een mooie eikenlaan.

Foto's; Miriam Scha Eikenprocessierupsen

De beste manier om de eikenprocessierups te bestrijden is door biodiversiteit te bevorderen. De natuurlijke vijanden kunnen een plaag van de eikenprocessierups voorkomen. Echter het vergroten van de biodiversiteit en het creëren van een ecosystem dat in balans is vergt tijd.
Veel gemeenten zeggen dat ze de biodiversiteit willen bevorderen, ook Dordrecht, maar ze grijpen snel naar de gifspuit, of de onkruidbranders. Dit is natuurlijk ook schadelijk voor andere planten en dieren, zoals o.a. vlinders, vogels, kevers, sluipwespen en aaltjes. Juist de organismen die nodig zijn om de plaag te bestrijden.
Natuurlijk is de overlast een problem waar wat aan gedaan moet worden. Op de korte termijn zou de minst schadelijke oplossing gekozen kunnen worden. Dit is waarschijnlijk het wegzuigen van de rupsen, waarbij ook andere nuttige insecten meegezogen worden. Het bestrijden van de eikenprocessierups begint bij het creëren van biodiversiteit.
Gelijktijdig met wegzuigen zouden dus maatregelen genomen moeten worden die de biodiversiteit vergroten. Ophangen nestkasten voor mezen, bermen, akkers en dijken inzaaien met bloemen en kruiden en zorgen voor diversiteit. Niet alleen

platanen, essen, kastanjes of eiken hoe mooi zo'n laantje ook staat. Het is vragen om ellende op termijn.

Frans Beuvens

Vakantie in eigen land

Alle reisbeperkingen zijn een prachtige gelegenheid om te genieten van de natuur in eigen land. Het tekort aan regen is slecht voor de natuur maar om te wandelen is het geen straf. Eén van de natuurgebieden die erg de moeite waard zijn, is het gebied de Wieden in Noordoost Overijssel. Het landschap is in de vorige eeuwen gevormd door de turfstekers. De turf was in die tijd een belangrijke brandstof. Het turfsteken heeft geleid tot een waterrijk gebied. Zij hebben gezorgd voor de grote meren in het gebied.

Toen het veen als brandstof niet meer gebruikt werd leverde het gebied riet en hooi en werd, waar het niet te drassig was gebruikt als weidegrond. Gebieden die helemaal niet bruikbaar waren werden overgelaten aan natuurlijke ontwikkeling. Zo zijn er in het gebied mooie moerassige delen en een soort broekbossen met elzen en berken.

De weiden, hooilanden, sloten en moerassen leveren een soortenrijke flora en uiteraard zijn al deze planten belangrijk voor de vele insecten zoals libellen, vlinders, vogels en bodemdieren. Natuurmonumenten die het gebied beheren

voeren het beleid van verschralen van de bodem. Twee keer per wordt gemaaide en het maaisel wordt afgevoerd waardoor de bodem armer wordt. Hoe armer de bodem hoe soortenrijker de flora en vegetatie.

Planten die je tegen kan komen zijn: moeraskartelblad, rietorchis, wateraardbei en in de sloten krabbenscheer.
Vlinders als zilveren maan, kleine vuurvlinder en libellen als de smaragdlibel, gevlekte witsnuit en glassnijder vliegen hier in groten getale rond.
Het waterrijke en moerassige gebied herbergt dus veel bijzondere soorten, zoals o.a. de groene glazenmaker, die voor zijn voortplanting afhankelijk is van krabbenscheer, dat hier in veel sloten en plassen groeit.
Dit rijke en prachtige wandelgebied is zeker de moeite waard om te bezoeken.

Frans Beuvens

Gebiedssessie waterkwaliteit Eiland van Dordrecht

Samenvattend Verslag van de Sessie 'start gebiedsproces voor de waterkwaliteit' betreft Eiland van Dordrecht
DATUM EN TIJD 18 februari 2020, 13:00-15:30 uur
AANWEZIG Heemraad en medewerkers WSHD met een relatie tot waterkwaliteit in het beheersgebied van WSHD.
GASTEN: **KNNV Drechtsteden**, Gemeente Dordrecht, LTO Dordrecht, LTO West Nederland

Bij **waterschap Hollandse Delta [WSHD]** werken we aan het verbeteren van de waterkwaliteit. De afgelopen jaren heeft WSHD daarvoor geïnvesteerd in diverse maatregelen, vooral voor de Kaderrichtlijn Water (KRW). Momenteel werken we aan nieuwe plannen voor al het water in ons gebied inclusief de KRW-wateren. Zorgen voor een goede waterkwaliteit is een gezamenlijke taak. Daarom heeft WSHD verschillende gebiedspartijen uitgenodigd om na te denken over de invulling van de plannen.
In februari is dit gebiedsproces gestart met een bijeenkomst per eiland [Eiland van Dordrecht, Goeree-Overflakkee, Hoeksche Waard, IJsselmonde en Voorne-Putten].

Algemeen, presentatie door WSHD

De sessie werd afgetrapt door heemraad Johan van Driel. Hij heette iedereen welkom en legt uit de zowel waterkwaliteit als waterkwantiteit voor hem belangrijk is en net als samenwerking op deze thema's. Na de aftrap is d.m.v. een presentatie toegelicht wat het doel van de bijeenkomst is en hoe WSHD aan kijkt tegen waterkwaliteit.
Doelen van de bijeenkomst:
- Samenwerking op zoeken;
- Samen nadenken over waterkwaliteit;
- Beelden van de opgaven en ambities ophalen;
- Bespreken knelpunten;
- Samen nadenken over oplossingsrichtingen.

Naar aanleiding van een vraag over de presentatie is er uitgelegd dat KRW een resultaat verplicht heeft. De doelen voor de KRW wordt komende tijd landelijk opnieuw afgeleid en vastgesteld, zodat er voor 2027 realistische doelen worden na gestreefd. Ook voor het reguliere water worden opnieuw doelen afgeleid. Het minimale doel is de huidige status. Op basis van ambities en ontwikkelingen in een gebied kan er worden besloten op een ander/ambitieuzer doel op te stellen.
Kennismaking met aanwezigen De organisaties maken, in groepjes van 2, kennis met elkaar en geven antwoord op de centrale vraag: 'Welk belang heeft u om samen aan waterkwaliteit te werken'?
Waterkwaliteit algemeen WSHD geeft een inhoudelijke toelichting over de waterkwaliteit. Deze presentatie is over de waterkwaliteit is in de mail bijgevoegd.
Interactieve ronde De organisaties hebben in 2 groepen, met elkaar gesproken over hun ambities en mogelijkheden met betrekking tot de opgaven voor waterkwaliteit. Dit werd zoveel mogelijke locatie specifiek gemaakt. De gesprekken werden gestart met de vraag 'Wat is uw droombeeld voor het water in 2050 en hoe denkt u dit te gaan bereiken'?

Highlights van de interactieve rondes

De volgende punten zijn genoemd door de aanwezigen als idee of wens om de waterkwaliteit te verbeteren:

• Het project van de waterkraan is een veelgenoemde ontwikkeling, waar veel partijen enthousiast over zijn. Komende jaren wordt het project verder uitgebreid en geoptimaliseerd.

• Beheer en onderhoud: Er is een wens voor meer maatwerk en inrichting van de watergangen die bijdraagt aan betere ecologische toestand en functioneel onderhoud.

• Lange termijnvisie is om de Biesbosch meer te verbinden en door te trekken de stad Dordrecht in.

• Veel genoemde wens is om het watersysteem robuuster te maken [op de toekomst gedimensioneerde watergangen].

• Verder was er aandacht voor het belang van communicatie en educatie rondom waterkwaliteit om bewustwording en betrokkenheid te vergroten.

Vervolg samenwerking

Komende tijd zal het gebiedsproces voor waterkwaliteit worden voortgezet met individuele gesprekken tussen het waterschap en partijen die een bijdrage aan de waterkwaliteit kunnen leveren. Op de korte termijn wordt met name aandacht besteed aan mogelijke samenwerkingen die bij kunnen dragen aan de waterkwaliteit in de KRW-waterlichamen. Na de zomer wordt de focus verlegt naar de mogelijkheden in de reguliere wateren. Daarnaast zullen april/mei nieuwe gebiedssessies worden georganiseerd waarbij de gebiedspartners worden uitgenodigd. In deze sessies zal het concept plan voor de KRW worden toegelicht, inclusief de opbrengst van het gebiedsproces.

Medio juni 2020 ontving het bestuur van de **KNNV Drechtsteden** het volgende voortgangsbericht van het Waterschap Hollandse Delta:
Begin van het jaar zijn we bij elkaar gekomen en hebben we gesproken over de waterkwaliteit binnen het beheergebied van waterschap Hollandse Delta. We hebben het toen gehad over de kansen en de ontwikkelingen die belangrijk zijn voor de waterkwaliteit en specifiek gekeken naar mogelijke maatregelen voor KRW-waterlichamen. Na de gebiedssessies zijn wij met verschillende partijen individueel in gesprek gegaan over KRW-maatregelen. Met de verzamelde input proberen we tot een gezamenlijk en gedragen maatregelpakket te komen. De ontwikkeling van het maatregelpakket voor de 3^{e} fase van de Kaderrichtlijn Water (SGBP-3) gaat voorspoedig.
Na de zomer, in de eerste week van augustus, willen we daarom het concept SGBP-3 maatregelpakket met jullie bespreken en vragen beantwoorden. Voorafgaand aan dit overleg krijgen jullie de digitale versie van het SGBP-3 maatregelpakket toegestuurd.

Stikstofbeleid

Als sinds eind jaren zeventig van de vorige eeuw is duidelijk dat de stikstofuitstoot van de landbouw, verkeer en industrie veel te hoog is.
De biodiversiteit in Nederland gaat mede daardoor onverminderd achteruit. Vanuit de landelijke KNNV is deze week gereageerd op de Consultatie Wet Stikstofreductie en Natuurverbetering die eind april door de minister is gepresenteerd.
De **KNNV** sluit zich in haar kritiek aan bij natuurorganisaties zoals Vogelbescherming en SoortenNL.
Ook de commissie Remkes was bij de presentatie van haar eindrapport deze week zeer kritisch over de wet.
Herstel van de Nederlandse natuur is alleen mogelijk als investeringen in natuur gepaard gaan met een drastische reductie van de stikstofuitstoot.
Het wetsvoorstel biedt niet de reductie die nodig is.

De Kennisimpuls Waterkwaliteit: van Nationale analyse naar nationale oplossingen

Eind april verscheen de *Nationale analyse waterkwaliteit*. De analyse laat zien hoe we er op het gebied van de waterkwaliteit voor staan. Maar ook in hoeverre Nederland met de nu voorziene maatregelen in 2027 de gestelde KRW-doelen gaat halen en waar extra inspanningen nodig zijn. Maar hoe moeten die inspanningen er precies uit gaan zien? De projecten die lopen binnen de Kennisimpuls Waterkwaliteit, dragen bij aan oplossingen. Op 16 juni staat de Nationale analyse op de agenda in de Tweede Kamer, tijdens het Algemeen Overleg Water.

De Nationale analyse waterkwaliteit is een gezamenlijk feitenonderzoek van het Rijk, waterbeheerders, provincies, maatschappelijke organisaties en kennisinstituten, aldus projectleider Frank van Gaalen. "Het uitgangspunt was dat we met elkaar een beeld van de waterkwaliteit zouden neerzetten dat herkend en erkend wordt door alle betrokken partijen. Op deze manier wilden we voorkomen dat de analyse aanleiding geeft voor discussies over de juistheid van getallen en uitgangspunten. Het moet vooral het startpunt vormen voor de vraag: hoe gaan we verder? Hoewel het nooit zal lukken alle betrokken partijen volledig op één lijn te krijgen, hebben we wel een flinke stap in de goede richting kunnen zetten. We hebben het idee dat de belangrijkste conclusies breed onderschreven worden."

Waterkwaliteit verbetert

Met de huidige en voorgenomen maatregelen van de waterbeheerders, aangevuld met vrijwillige landbouwmaatregelen vanuit het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW), zal volgens de uitgevoerde modelberekeningen de waterkwaliteit zeker verbeteren, aldus Van Gaalen. Maar we gaan volgens hem niet alle doelen halen. "Het aandeel wateren dat in 2027 voldoet aan de normen voor biologische kwaliteit (uitgedrukt in gewenste soorten en aantallen vissen, waterplanten, algen en macrofauna voor de uiteenlopende watertypen, red.) ligt tussen de 35 en 65 procent." Het realiseren van de doelen is volgens de opstellers van de Nationale analyse ook afhankelijk van andere beleidsdomeinen, zoals de landbouw, industrie en huishoudens. Van Gaalen: "Hierdoor ontbreekt het soms aan

gemeenschappelijke doelen. Wij breken in de analyse dan ook een lans voor meer coördinatie, afstemming en integratie van het waterbeleid in ander beleid en voor een duidelijke verdeling van verantwoordelijkheden tussen Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten."

Knelpunt
Een belangrijk knelpunt noemt van Gaalen nutriënten: "Op dat gebied moeten we meer doen, zo blijkt uit de analyse. Vrijwillige maatregelen in het kader van DAW (zie boven) kunnen bijdragen aan het halen van de doelen. Maar dan moeten er meer boeren meedoen." In delen van Nederland, waaronder delen van het Maasstroomgebied, is de opgave zo fors, dat je er daarmee volgens de onderzoekers niet komt: "Daar zijn, om de doelen te kunnen halen, structurele maatregelen in de landbouw nodig. Daarbij moet je denken aan bemesten onder het bemestingsadvies, het op grote schaal toepassen van mestvrije stroken of het verbod op het kweken van bepaalde gewassen in bepaalde gebieden. Hier kunnen beleidstrajecten als de ontwikkeling van kringlooplandbouw en de herbezinning van het mestbeleid de gewenste structurele oplossingen bieden."

Meer inzicht
Ook de biologie - het halen van doelen voor vissen, waterplanten, algen en macrofauna - is zoals gezegd een lastig punt. Van Gaalen: "Dat heeft deels te maken met de nutriëntenbelasting. Maar ook omdat we vaak nog te weinig inzicht hebben in de manier waarop watersystemen functioneren, bijvoorbeeld brakke wateren, welke doelen gesteld kunnen worden en hoe effectief de uiteenlopende maatregelen precies zijn. Dit zijn precies de vragen waar de Kennisimpuls Waterkwaliteit zich op dit ogenblik mee bezig houdt. Dus beide trajecten sluiten heel mooi op elkaar aan." In de Kennisimpuls Waterkwaliteit (KIWK) werken Rijk, provincies, waterschappen, drinkwaterbedrijven en kennisinstituten Deltares, KWR, WUR en RIVM aan meer inzicht in de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater en de factoren die deze kwaliteit beïnvloeden, zoals nutriënten,

gewasbeschermingsmiddelen, medicijnresten en nog onbekende chemische stoffen. Met dit inzicht kunnen waterbeheerders en andere partijen de juiste maatregelen nemen om de waterkwaliteit te verbeteren en de biodiversiteit te vergroten.

Goede aansluiting
Peter Schipper van Wageningen Environmental Research is nauw betrokken bij de Kennisimpuls. Volgens Schipper sluit die goed aan op de vragen en onzekerheden die uit de Nationale analyse naar voren komen. "Voor de analyse is input gebruikt van alle waterschappen. Daar zit een zekere inconsistentie in, bijvoorbeeld omdat men maatregelen net even anders definieert, of net weer andere modellen gebruikt. Binnen de Kennisimpuls nemen we een belangrijk deel van deze inconsistentie weg. Onder andere door kennisleemten over systeemgedrag, bronnen en emissieroutes in te vullen en door een gemeenschappelijke kennisbasis op te bouwen waarmee eenduidig effecten van maatregelen op de waterkwaliteit ingeschat kunnen worden. Dat levert bij een volgende analyse een scherper beeld op."

Helderheid
Een belangrijk inhoudelijk punt dat uit analyse naar voren komt is dat het nog steeds lastig is om de effecten van maatregelen op bijvoorbeeld de biologie en op de emissies van stoffen naar het water te kunnen kwantificeren en daarbij rekening te houden met gebied specifieke factoren. Dat maakt het moeilijk om kosteneffectieve keuzes te maken, aldus Schipper: "Een groot deel van de KIWK-projecten is erop gericht meer helderheid te scheppen op dit punt. In het project 'Toxiciteit' wordt bijvoorbeeld gewerkt aan meer inzicht in de effecten van toxische stoffen en stoffenmengsels op de biologie van het water. En in het KIWK-project 'Ecologische kwaliteit' worden belangrijke kennisleemten ingevuld over de werking van het ecologische systeem en welke herstelmaatregelen zinvol en effectief zijn. Op dat moment kun je beter sturen op maatregelen."

Kruisbestuiving
Christa Groshart van het ministerie van I&W is voor de Nationale analyse waterkwaliteit en de Kennisimpuls Waterkwaliteit aanspreekpunt namens de gezamenlijke opdrachtgevers. Dat zijn, naast haar eigen ministerie, IPO, de drinkwaterbedrijven, de Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer STOWA en de gezamenlijke waterschappen. Ze is blij met de resultaten van de Nationale analyse: "Het geeft een scherp, breed gedragen beeld van de huidige stand van zaken, waar we kunnen komen in 2027 en waar de uitdagingen liggen." Er is volgens haar sprake van een mooie kruisbestuiving tussen de Nationale analyse en de Kennisimpuls. "Enerzijds hebben projecten uit de Kennisimpuls al input geleverd aan de Nationale analyse. In het Nutriëntenproject is bijvoorbeeld een inschatting gemaakt van de effectiviteit van de maatregelen uit het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer. Deze zijn meegenomen in de analyse. Omgekeerd zijn er uit de analyse kennishiaten naar voren gekomen die nu binnen de KIWK worden opgevuld." Als voorbeeld noemt ze het project Brakke Wateren. "We weten niet goed welke doelen je daar nu aan moet en kunt stellen, omdat deze wateren in Nederland vaak grote schommelingen en pieken laten zien in zoutconcentraties. We weten niet wat het effect daarvan is op het biologische leven. Pas als je dat weet, kun je goede doelen stellen."
Groshart verwacht dat de Kennisimpuls antwoorden gaat opleveren waar water- en terreinbeheerders in de praktijk echt verder mee kunnen. "Ik heb er goede hoop op, want aan alle projecten is een gebruikerscommissie toegevoegd die dat moet waarborgen. Dat noem ik de inhoudelijke winst. Maar ik hoop ook dat we 'organisatorische winst' kunnen boeken. In de Kennisimpuls dagen we kennisinstellingen en adviesbureaus uit om samen te werken en alle in ons land aanwezige expertise te bundelen voor de best mogelijke antwoorden. Ik hoop dat deze winst blijvend is."

Algemene informatie

Auto-excursies

De verzamelplaats voor excursies **buiten** Dordrecht is aan de zuidzijde van het centraal station bij de stationsingang. Het streven is zoveel mogelijk te carpoolen.

Aan- en afmelden voor excursies

Bij de excursies **buiten** Dordrecht is vermeld bij wie men zich moet aanmelden op de **avond voorafgaand aan de excursie**. Indien u onverhoopt toch niet mee kan, dient u zich weer af te melden, anders staan we bij vertrek voor niets op u te wachten.

Dia- en lezingenavonden KNNV / IVN

De lezingen worden gehouden in het NMC-Weizigt, Van Baerle-plantsoen 30, 3314 BH Dordrecht. De zaal is 19:30 open en sluit uiterlijk 22:30.

Penningmeester en Ledenadministratie KNNV:

Ruud Dorst, Campanula 3 – 19, 3317 HB Dordrecht.
E-mail : ledenadministratie@drechtsteden.knnv.nl
NL63 INGB 0000 6945 70 t.n.v. KNNV Drechtsteden te Dordrecht.
Uw lidmaatschap loopt van januari t/m december. Afmelden dient schriftelijk plaats te vinden voor 1 november.

Contributie

Contributie voor 2020: € 32,00 voor leden; € 13,00 voor huisgenootleden en € 7,90 voor leden van andere KNNV-afdelingen. Bij een volledig lidmaatschap is men meteen lid van de landelijke KNNV, ontvangt men het tijdschrift Natura en kan men tegen ledenprijs boeken en natuurgidsen van de KNNV-uitgeverij bestellen.

Colofon IVN Dordrecht

Donateur van IVN Dordrecht: bij een jaarlijkse donatie van minimaal € 15,00 krijgt u:
=> Per email “Nieuwsbrief de Spindotter” van IVN Dordrecht en KNNV Dordrecht
=> Gratis toegang tot de IVN/KNNV-ledenavonden met interessante lezingen & presentaties
=> Recht op deelname aan de IVN Dordrecht ledenactiviteiten
Lidmaatschap IVN Dordrecht en daarmee tevens lid van Landelijk IVN:
Kosten: € 24,00 p jaar of € 2,00 p maand (alleen indien automatische afschrijving)
U heeft recht op de bovenstaande zaken als donateur PLUS:
=> 4 maal per jaar per post het magazine “Mens en Natuur”: www.ivn.nl/mens-en-natuur
=> Nieuwsbrief van de landelijke IVN organisatie
=> Stemrecht in de jaarlijkse algemene ledenvergadering

VOORJAAR IN DE WILDE TUIN VAN EEN KNNV-LID

Primula vulgaris of
Stengelloze sleutelbloem

Ornithogalum nutans of
Knikkende vogelmelk

Allium paradoxum of
Armbloemig look

Fritillaria melagris
Kievitsbloemen

Armbloemig look

Armbloemig look in concurrentie
met daslook